

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ПСИХОЛОГІВ ЯК ПОКАЗНИК ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

С. О. Хілько,

старший викладач кафедри

психології та особистісного розвитку

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», м. Київ

Високотехнологічний та інноваційний розвиток України перш за все потребує професійно компетентних, кваліфікованих фахівців, здатних ефективно діяти в умовах нестабільності сучасного світу. VUCA-світ, світ непередбачуваний, динамічний і багатозначний [4] ставить нові вимоги до компетентності психологів, здатних успішно здійснювати професійну діяльність в умовах сьогодення. Сукупність цих суспільних особливостей зумовлює певні вимоги до діяльності психолога, де одним з показників професійної компетентності, що забезпечить ефективність та екологічність професійного буття в епоху змін, є толерантність до невизначеності.

Слід зазначити, що велика кількість досліджень з проблеми професійної компетентності психологів не пропонує єдиного визначення даного поняття. Так, професійна компетентність розглядається як засіб пристосування до середовища (Д. Дьюї, М. Мід, П. Сорокін, У. Уоллер); як систематизована сукупність знань, високих моральних норм і дотримання принципів професійного кодексу (Д. Прістлі, Л. Томпсон); як головний когнітивний компонент професіоналізму особистості (Т. Здоровець); як певна система, що включає знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості, що забезпечують виконання професійних обов'язків (Т. Браже, Н. Запрудський); як інтеграція інтелектуальних, моральних, соціальних, естетичних, політичних аспектів знань і вмінь, які забезпечують здійснення діяльності творчого рівня (В. Чапанат, Г. Вайлер, Я. Лефстед).

Проблему толерантності до невизначеності досліджували зарубіжні вчені (С. Баднер, Р. Бріслін, Н. Нортон, Е. Френкель-Брунsvік, Р. Халлман, та ін.),

українські вчені (Л. Бурлачук, А. Гусєв, С. Максименко, Є. Носенко, П. Лушин, М. Шаповал), науковці на пострадянському просторі (В. Зінченко, Т. Корнілова, Д. Леонтєв, О. Луковицька, Г. Солдатова та ін.).

Феномен толерантність до невизначеності психологів як показник їх професійної компетентності не був предметом розгляду науковців. Актуальність та недостатня вивченість окресленої проблематики у теоретичному і практичному плані зумовили вибір теми роботи. *Метою роботи* є визначення толерантності до невизначеності психологів у якості показника їх професійної компетентності.

Компетентність - динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти (Закон України «Про вищу освіту, ст.1, п. 13 [1])

Таким чином, компетентність як поєднання психічних якостей - певний психічний стан, який дозволяє діяти самостійно і відповідально, як здатність і уміння виконувати певні трудові функції [3].

Розглядаючи трудові функції психологів, слід зазначити, що основними видами діяльності психолога є: просвітницько-пропагандистський, профілактичний, психологічне консультування, психодіагностика і психокорекція, психотерапія [2]. Характер діяльності психолога обумовлюється впливом як внутрішньої так і зовнішньої невизначеності. *Внутрішні* ситуації невизначеності пов'язані з внутрішніми протиріччями психолога, *зовнішні* - виникають при взаємодії з зовнішнім середовищем [5].

Так, залежно від видів діяльності психолога, враховуючи внутрішні і зовнішні ситуації невизначеності, що впливають на виконання професійної діяльності, пропонуємо розглянути толерантність до невизначеності психологів як показник їх професійної компетентності.

Професійна компетентність психологів при здійсненні просвітницько-пропагандистської діяльності характеризується осмисленням конструктивних або деструктивних стратегій надання певної психологічної інформації в ситуації невизначеності; пошуком інноваційних методів повідомлення психологічної інформації, враховуючи особливості аудиторії; пошуком необхідних пояснень психологічним феноменам, враховуючи варіативність запитів аудиторії; здатність зрозуміти запити і не чітко визначені смисли інших.

Професійна компетентність психологів при виконанні профілактичних заходів, в контексті толерантності до невизначеності, полягає в необхідності попередження виникнення надмірної психологічної напруги в суспільстві, що переживає кризові стани, пов'язані з невизначеністю.

Професійна компетентність при проведенні психологічного консультування, полягає в толерантному прийнятті невизначеності як особистої, так і клієнта; невизначеності в рефлексії, як можливості повного усвідомлення взаємодії з клієнтом; толерантному ставленні до невизначеності конкретизації проблеми та пошуку оптимальних шляхів її вирішення клієнтом.

Професійна компетентність при здійсненні психодіагностики, полягає в обранні правильної стратегії в ситуації невизначеності, неузгодженості отриманих результатів за різними методиками; толерантне ставлення до невизначеності при взаємодії з клієнтом, коли необхідно обрати найбільш терапевтичний спосіб пред'явлення результатів психодіагностичного обстеження.

Професійна компетентність при виконанні психокорекції характеризується толерантним ставленням до відмови клієнта від обраних методів корекційного впливу, пояснюючи це невизначеністю бажаного результату такого впливу (невизначеність клієнта); толерантністю до невизначеності прогнозованості очікуваних результатів корекційного втручання, на відносно незалежні складові внутрішнього світу людини.

Професійна компетентність психотерапевтичної діяльності психолога / психотерапевта, полягає у толерантному сприйнятті невизначеності особистої моделі іншої людини, що потребує глибинного проникнення в її «внутрішній світ»; толерантне прийняття

психологом / психотерапевтом особистої невизначеності при здійсненні прогресивних зрушень та створення умов для повноцінного становлення особистості клієнта.

Отже, толерантність до невизначеності психологів в професійній діяльності, виступає у якості показника їх професійної компетентності. Стійкість психолога до дії фактора невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища, здатність протистояти протиріччю інформації, приймати невідоме і почувати себе при цьому комфортно, являється одним з показників професійної компетентності психологів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII // Голос України від 06.08.2014. - № 148.
2. Дуткевич Т. В. Практична психологія: Вступ у спеціальність: навч. посібник / Т. В. Дудкевич, О. В. Савицька. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
3. Ложкін Г. В., Волянчук Н. Ю., Солтик О. О. Психологія праці : навч. Посібник / Г. В. Ложкін, Н. Ю. Волянчук, О. О. Солтик ; за заг. ред. Г. В. Ложкіна. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 191 с.
4. Лушин П. В. Когда хаос и неопределенность внутри: VUCA-люди / П. В. Лушин // Теория и практика психотерапии. – 2016. – №11. – Т. 3 - С. 2-4. - (Серия «Теория. Философия. Мироззрение»).
5. Хілько С. О. Сутність і типи ситуацій невизначеності у професійній діяльності психологів / С. О. Хілько // Актуальні проблеми психології. Т. І : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – К. : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2016. – Вип. 45. – С. 144-150.